

ملاک های انتخاب درست از دیدگاه قرآن کریم

قرآن کریم مانند گارتین اثر تاریخی است. همان اثری که هنوز بوی تازگی از آن استشمام می شود سخن از کلام خداوند است. کتابی که امام باقر علیه السلام درباره آن می فرمایند: «خدا چیزی را که امت تا روز بازپسین به آن نیازمند است فروگذار نکرده و آن را در کتابش فرو فرستاده و برای پیامبرش بیان کرده است. برای هر چیزی حدی قرار داده است و دلیلی که به آن راهنمایی کند.» بحارالانوار، ج ۹۲ ص ۸۴) بله! قرآن فقط مخصوص امت های گذشته نبوده و در همه مکانها و زمانها جاری است و نور آن تا قیامت بر جان های طالب راه درست و حقیقی نورافشانی می کند. امام باقر (ع) می فرمایند: «اگر بنا بود آیه ای که در باره قومی نازل شد پس از مردن آن قوم بمیرد از قرآن چیزی برجای نمی ماند، لیکن تا زمانی که آسمان ها و زمین باقی است سراسر قرآن در جریان خواهد بود و هر قومی را آیه ای است از خیر یا شر، که آن را می خوانند و خود اهل آنند.» تفسیر عیاشی ج ۱ ص ۱۰.

طبق این روایت و روایات فراوان دیگر، قرآن برای همه نسلها و همه زمانها بوده و نیاز انسانها به این جبل المتین الهی در همیشه تاریخ ثابت است. از این روی ما هم بر آن شدیم تا به اندازه توانمان از این سفره الهی بهره برده و معیارهای قرآن در مورد شخص لایق مدیریت جامعه اسلامی را از آن استخراج کنیم تا دیگران با مطالعه آن به راه درست و انتخاب شایسته رهنمون شوند.

۱- ایمان

اولین شاخصه ای که در قرآن برای افراد صالح ذکر شده است مؤمن بودن شخص است. ایمان به مرکز و قلب هستی باعث می شود تا شخص در مسیر اجرای دستورات الهی گام بردارد و برای پیاده کردن آن در جامعه اسلامی تلاش کند. این ویژگی آنقدر مهم است که قرآن می فرماید: «أَفَمَنْ كَانَ مُؤْمِنًا كَمَنْ كَانَ فَاسِقًا لَا يَسْتَوُونَ» سجده/ ۱۸ آیا شخص مؤمن و شخص فاسق با هم برابر هستند؟!

۲- تقوا

فردی که منصب مهمی را عهده دار می شود باید متقی و خداترس باشد تا این جایگاه را جولانگاه منافع شخصی، حزبی، گروهی و فامیلی نکند. و این مقام را وسیله ای برای رسیدن به رحمت الهی و خدمت خالصانه به خلق خدا بداند و در این جهت گام بردارد. در این مورد قرآن کریم می فرماید: «إِنَّ أَكْرَمَكُمْ عِنْدَ اللَّهِ أَتْقَاكُمْ» حجرات/ ۱۳. کریم ترین و بزرگوارترین شما نزد خداوند متعال باتقواترین شماست!

۳- سابقه جهاد در راه خدا

باید دید کدام یک از افراد در انقلاب سهم دارند و اهل جبهه و جنگ و به اصطلاح اهل جهاد در راه خدا بوده اند و در راه استقرار نظام اسلامی از جان، مال، ناموس و... هزینه کرده اند و به قول معروف امتحان پس داده ها کدامند؟! قرآن کریم در این باره می فرماید: «فَضَّلَ اللَّهُ الْمُجَاهِدِينَ عَلَى الْقَاعِدِينَ أَجْرًا عَظِيمًا». یعنی خداوند مجاهدین را به غیر مجاهدین برتری داده است. نساء/۹۵. و در جایی دیگر می فرماید: «وَالسَّابِقُونَ السَّابِقُونَ، أُولَئِكَ الْمُقَرَّبُونَ» واقعه/۱۱ و ۱۰. البته نکته ظریفی در اینجا وجود دارد و آن این که: این ویژگی و تمام ویژگی های دیگر باید پیوسته در فرد بوده و استمرار داشته باشد. افراد باسابقه باید در حال حاضر هم این سابقه را حفظ کرده و با اعمال و گفتار خود، آن سابقه را از بین نبرده باشند. همان طور که شرط رستگاری در قیامت به همراه داشتن عمل صالح تا هنگام مرگ است. به همین دلیل است که قرآن می فرماید: «من جاء بالحسنة. یعنی کسی که اعمال خوب را به همراه خود بیاورد، و نفرمود: من عمل صالحا. یعنی کسی که کار شایسته ای انجام داد! پس نبودن سابقه با رفتار و کردار ناشایست نیز لازم است.

۴- وفاداری به نظام و آرمان های آن

«وَإِبْرَاهِيمَ الَّذِي وَكَّى» و ابراهیم کسی که (به پیمان خود) وفا کرد. نجم/۳۷. وفاداری به آرمان ها و اهداف بلند اسلام و نظام اسلامی آن قدر مهم است که «وفا»ی حضرت ابراهیم(ع) در یک آیه مستقل آمده است. با این که باقی کمالات حضرت ابراهیم(ع) را در یک آیه و به دنبال هم آورده است. «شَاكِرًا لِّأَنْعَمِهِ اجْتِبَاهُ وَهَدَاهُ إِلَيَّ صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ»

۵- اهلیت و لیاقت داشتن

«إِنَّ اللَّهَ يَأْمُرُكُمْ أَنْ تُؤَدُّوا الْأَمَانَاتِ إِلَيْ أَهْلِهَا» خداوند به شما امر می کند تا امانت را به اهلش بسپارید. نساء/۵۸. سرنوشت ملت بزرگ با داشتن هدف های مهم و نیز درگیر بودن با انواع مشکلات بیرونی و داخلی و... نیاز به فردی امین و لایق دارد تا با مدیریت صحیح و درست، بتواند این کشتی را در مقابل توفان های سهمگین داخلی و خارجی حفظ نموده و در مسیر درست هدایت کند. این مهم آن قدر مورد توجه است که خداوند متعال کلمه «یأمرکم» را به کار می برد. و امر به چیزی دلالت بر مهم بودن آن دارد.

۶- ولایت پذیری

آیات پیرامون اطاعت از ولایت در قرآن کریم خیلی زیاد است و ما در این قسمت به ذکر بعضی از آیات به همراه ترجمه اکتفا کرده و از توضیح و اوضاحت پرهیز می کنیم. «إِنَّ اللَّهَ يَأْمُرُكُمْ أَنْ تُؤَدُّوا

الْمَأْمَنَاتِ إِلَىٰ أَهْلِهَا» یعنی ای کسانی که به خدا ایمان آورده اید، (در هیچ کاری) بر خدا و رسول پیشی مگیرید. حجرات/۱. « يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا أَطِيعُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا الرَّسُولَ وَأُولِي الْأَمْرِ مِنْكُمْ » یعنی: از خدا و رسول و صاحبان فرمان اطاعت کنید. نساء/۵۹

« إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ الَّذِينَ آمَنُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ وَإِذَا كَانُوا مَعَهُ عَلَىٰ أَمْرٍ جَامِعٍ لَمْ يَذْهَبُوا حَتَّىٰ يَسْتَأْذِنُوهُ » نور/۶۲ یعنی مؤمنان واقعی کسانی هستند که به خدا و رسولش ایمان آورده اند و هنگامی که در کار مهمی با او باشند، بی اجازه او جایی نمی روند. « وَأَطِيعُوا اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَلَا تَنَازَعُوا فَتَفْشَلُوا وَتَذْهَبَ رِيحُكُمْ وَأَصْبِرُوا إِنَّ اللَّهَ مَعَ الصَّابِرِينَ » و از فرمان خدا و پیامبرش اطاعت نمایید و نزاع و کشمکش نکنید که سست شوید و قدرت (و شوکت) شما از بین برود. انفال/۴۶ « مَنْ يُطِيعِ الرَّسُولَ فَقَدْ أَطَاعَ اللَّهَ » یعنی و هر کسی رسول را اطاعت کند، خدا را اطاعت کرده است. نساء/۸۰

۷- شرح صدر، تحمل مشکلات

شرح صدر و تحمل مشکلات آنقدر مهم است که موسی از خداوند طلب شرح صدر می کند! «رب اشرح لی صدري» موسی گفت: پروردگارا! سینه ام را گشاده گردان! طه/۲۵ و یا خداوند در یادآوری نعمت های مهم به حضرت رسول صلی الله علیه و آله شرح صدر را ذکر می کند و می گوید: « أَلَمْ نَشْرَحْ لَكَ صَدْرَكَ » آیا ما سینه تو را گشاده نساختم؟! شرح/۱. شرح صدر و تحمل در برابر مشکلات حرف های منافقان داخلی و خارجی، دشمنان و... آنقدر مهم است که این مسئله در اولین آیه از سوره شرح آمده که خود بیانگر اهمیت موضوع است!

۸- از مردم طلبکار نباشد (خود را خادم مردم بدانند!)

یکی از ویژگی های حاکمان دینی، کار کردن برای مردم و رساندن آنها به سعادت دین و دنیای شان بوده است. قرآن کریم به این موضوع در آیات متعددی اشاره کرده است. آنجا که می فرماید: «وَيَا قَوْمِ لَا أَسْأَلُكُمْ عَلَيْهِ مَالًا إِنْ أَجْرِيَ إِلَّا عَلَى اللَّهِ» یعنی: ای قوم من! به خاطر این دعوت اجر و پاداشی از شما نمی طلبم! اجر من تنها بر خداست. هود / ۲۹ در سراسر تاریخ حاکمان دینی پیوسته در پی اصلاح دین و دنیای مردم بوده اند و هیچ وقت به خاطر این فعالیت ها نه منتهی بر سر آنها گذاشتند و نه تقاضای پاداشی کردند و پیوسته خود را خادم آنها می دانسته اند. حاکمان در جامعه اسلامی ما نیز باید خود را خادم مردم دانسته و با تمام تلاش در راه رسیدن به سعادت دنیا و آخرت آنها تلاش کنند و شناخت این افراد با کمی دقت و تخفیف میسر می شود. آیه مذکور با اندک تفاوتی از حضرت رسول اکرم (ص) و نیز پیامبرانی که در جامعه خود حکومتی هرچند کوچک داشتند ذکر شده است مثل نوح (ع)، هود (ع)، لوط (ع)، صالح (ع) و... .

۹- نگاه ویژه به محرومین

« وَيُطْعَمُونَ الطَّعَامَ عَلَى حُبِّهِ مِسْكِينًا وَيَتِيمًا وَأَسِيرًا » و غذای خود را با این که به آن علاقه و نیاز دارند به مسکین و یتیم و اسیر می دهند. انسان ۸/ پیوسته در جامعه افرادی هستند که به دلایل مختلف از تهیه اولیات زندگی خود عاجز هستند. حکومت باید بر این گونه افراد نگاه خاص و ویژه داشته باشد و نیازهای آنان را برطرف کند تا دچار انحرافات اخلاقی، اجتماعی و... نشوند و هم خود و هم جامعه را از جهات مختلف دچار چالش نکنند و این مهم وقتی به سامان می رسد که حاکم در حکومت اسلامی به این موضوع اهمیت ویژه داده و از غافل شدن این گونه افراد و پرداختن صرف به ثروتمندان پرهیزد.

۱۰- مایوس شدن دشمنان با آمدنش

جمله معروفی از شهید بهشتی (ره) وجود دارد که می فرماید: ای امریکا، از دست ما عصبانی باش و از این عصبانیت بمیر! این جمله برگرفته از این آیه قرآن است که می فرماید: « قُلْ مَاتُوا بِغَيْظِكُمْ » آل عمران / ۱۱۹. این گونه جملات در زمانی گفته می شود که شخص مؤمن و مطمئنی عهده دار حکومت اسلامی شود که به واسطه این انتخاب دشمنان دچار یأس و سرخوردگی می شوند. همان گونه وقتی که حضرت علی (ع) به عنوان جانشین حضرت رسول (ص) برگزیده شد. در سوره مائده آیه ۳ اینگونه بیان می شود که: « الْيَوْمَ يَئِسَ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ دِينِكُمْ » امروز کافران از آئین شما مایوس شدند!

منبع: پایگاه اطلاع رسانی حوزه